

УДК 65.01:378.1

DOI: 10.31673/2415-8089.2019.026671

Гніденко М.П., к.т.н., доц.;
Ільїн О.О., д.т.н., доц.;
Прокопов С.В., к.т.н., доц.
Державний університет
телекомунікацій

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТІ

В статті розглянуто основні тенденції трансформації традиційних форм і методів навчання університетської освіти в умовах сучасності. Проаналізовано можливості застосування системи «відкритого навчання» та розбудови в Україні мережі віртуальних університетів і коледжів, застосування дуальної форми навчання для підготовки майбутніх ІТ фахівців.

Ключові слова: акредитація, віртуальний університет, віртуальний коледж, глобалізація, гіпермодернізм, дуальна форма навчання, інновації, комп'ютерні технології, мультинавчання, навчання часткового часу, супермобільності, трансформація традиційних форм і методів навчання, розподілені учбові плани, університетська освіта.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації на сучасному етапі розвитку національних економік особливо важливого значення набуває необхідність застосування інноваційних форм менеджменту в удосконаленні організації навчального процесу університетської освіти.

Трансформація традиційних форм та методів навчання у вищій освіті передусім передбачає можливість широкого застосування інформаційних технологій (ІТ) і інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальному процесі та удосконалення організації і управління.

Стрімке впровадження прогресивних форм навчання стає одним із важливих чинників підвищення професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів, забезпечує необхідний рівень їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Окремі теоретичні аспекти застосування інноваційних форм менеджменту в університетській освіті та трансформації традиційних форм та методів навчання розглянуто в роботах ряду відомих зарубіжних дослідників, таких як Р. Барнет, Г. Гиетз, Я. Машеляйн, Л. Морлі, Дж. Ніксон, Д. Ондерс, М. Петерсон, Ш. Ротблат, М. Стандар, М. Симонс, Л. Уїлахан. Проте, не зважаючи на велику кількість друкованих публікацій, багато теоретичних, методичних та практичних питань інноватики менеджменту університетської освіти та трансформації традиційних форм і методів навчання залишаються ще не вирішеними.

Метою статті є розгляд нових можливостей застосування сучасних інноваційних форм менеджменту в університетській освіті для подальшого удосконалення організації навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Як вважає американський дослідник Ш. Ротблат, тренд майбутнього розвитку університетської освіти досить чітко визначається вже зараз. В подальшому вища освіта має стати ще більш масовою, хоча 100 років том, вона була переважно елітарною [1, с. 15-25]. За оцінкою Л. Морлі, вища освіта зараз знаходиться на перехресті між гіпермодернізмом і архаїзмом. Дослідник вважає, що таке явище як «супермобільність» породило нові форми суспільної комунікації і нові форми навчання [2, с. 26-36].

Як вважає переважна більшість сучасних дослідників, в умовах глобалізації світової економіки та економічних змін, викликаних інформаційною революцією, основним предметом дослідження виступає трансформація університетської освіти. Наразі в суспільстві одним із головних продуктів виробництва і споживання стає інформація, яка завдяки комп'ютерним технологіям майже миттєво розповсюджується по усьому світу. Так, на думку Р. Барнетта [3, с. 2-5], не зважаючи на те, що вища освіта в кожній країні має свої відмінності, проте в освіті більшості країн можна бачити досить схожі тенденції.

Про цікаву особливість розвитку австралійської університетської освіти в своїй роботі говорить Л. Уїлахан [4, с. 71-84]. Оскільки теоретичні знання в ряді австралійських університетів було маргіналізовано і акцент перенесено на прикладні спеціальності і професійну підготовку, то виявилися певні розбіжності між «старими» і «новими» університетами. Перші все ще прагнуть дати студентам солідну теоретичну базу, яка послужить їх подальшій самореалізації, другі вже переорієнтувалися на вузьку профільну підготовку, яка дає можливість зразу стати до роботи. Заслуговує певної уваги і думка Дж. Ніксона [5, с. 141-152] щодо необхідності трансформації університетів в сучасний освітній простір. Вища школа є досить консервативною, що зазвичай наслідують давно задані стандарти. Коли зараз головне – це постійні прогресивні зміни.

В наш час для вільного переміщення людини в освітньому просторі треба забезпечити максимальну гнучкість і необхідне розмаїття форм навчання. Відомо, за способом отримання знань форми навчання традиційно поділяються на денну, вечірню, заочну (дистанційну). В умовах ринкової економіки, яка в більшості випадків передбачає платну форму навчання, далеко не кожен бажаючий може навчатися на денній формі. Навіть при умові, що навчання безкоштовне, не кожна сім'я здатна тривалий час утримувати, годувати і одягати свого сина чи доньку.

Аналіз світових тенденцій розвитку університетської освіти демонструє, що у вищій освіті неминуче буде відбуватися подальша трансформація форм денної, вечірньої і заочної освіти. Заочна (чи дистанційна) форма навчання без відриву від виробництва, при якісній її організації розглядається як «висока технологія» отримання знань, і кількість студентів, що вчиться заочно у світі, невідомо зростає.

Зараз, існує багато інших форм навчання, які дають студенту можливість широкого їх вибору з метою забезпечення більш зручних умов навчання без відриву від виробництва. Це передусім стосується так званого «навчання часткового часу», коли студент два дні на тиждень навчається, а три дні працює на виробництві. Також варіантами є скорочений курс денного навчання і різні варіанти сполучення денного і вечірнього навчання, денного і заочного навчання і т.п. Так, наприклад, у Об'єднаному Королівстві нараховується 9 форм навчання. При цьому, в англійських коледжах за денною формою навчається лише 40% студентів, решта вчиться без відриву від виробництва. У зв'язку з цим, особливий інтерес може представляти система «відкритого навчання». Усього в даний час, за цією формою в різних країнах світу навчається більше 25 млн. студентів.

Цікавою особливістю організації сучасного навчання є можливість «мультинавчання», коли студент одночасно відвідує декілька освітніх закладів, проходячи одну освітню програму. Широке розповсюдження в США, Англії та інших країнах, в наш час отримали так звані «віртуальні університети» та «віртуальні коледжі». Ці освітні заклади являються мережевими об'єднаннями університетів та коледжів, які надають можливість своїм студентам одночасно навчатися в декількох університетах на основі розподілених (комбінованих) учбових планів. При цьому всі освітні заклади, які входять в консорціум, взаємно визнають всі екзамени та заліки, що були складені студентами, які навчаються в одному з університетів – членів консорціуму. Аналізуючи трансформацію організаційної моделі університету М. Стандар впевнений, що у роботі сучасного вищого навчального закладу можна успішно реалізовувати принципи мережевої економіки [6, с. 87-100].

Найближчим часом віртуальні освітні заклади можуть з'являтися і в Україні. Завдяки новітнім технологіям відкривається широкий доступ до навчальних курсів і учбових

програм, що на думку М. Петерсона, Г. Гіетза і Д. Ондерса створить унікальні можливості для практичної реалізації проекту «Відкритий університет» [7, с. 187-200].

Навчання в віртуальному університеті має суттєві відмінності від навчання в традиційному університеті. Всі студенти отримують навчальні матеріали через Інтернет. У більшості випадків потрібні тільки персональний комп'ютер і підключення до Інтернету. Навіть для роботи у лабораторіях при проведенні фізичних, хімічних, біологічних експериментів, чи занять з робототехнікою, де зазвичай вимагають присутності студентів в лабораторії. При виникненні проблем з вивченням курсу, всю необхідну консультаційну допомогу студентам надають відповідний допоміжний персонал, або доценти та професора через Інтернет. Про те, як вважають Я. Машелян і М. Сімонс, існує небезпека перетворення університету в формальну інституцію, яка не виконує свого головного завдання – прививати необхідні навички і смак до інтелектуальної діяльності [8, с. 165-177].

Студенти, які навчаються в віртуальному університеті, виконують реальну роботу, щоб отримати свої освітні ступені, а викладачі, які їх навчають, займаються цим в реальному часі. Тобто, результати студентів відповідають рівню академічного навчання і оцінюються за допомогою програм, які будуються у відповідності із стандартними критеріями університетського рівня. При такій умові, віртуальні університети можуть навіть бути акредитовані так само, як традиційні університети і діяти відповідно до академічних стандартів.

Однак залишається відкритим питання про акредитацію та якість оцінки. Акредитація необхідна для того, щоб запевнити студентів, що online-університет має сертифікованих викладачів, які володіють спеціальними знаннями і освітньою кваліфікацією, можуть розробляти навчальні плани дисциплін і безпосередньо зміст дисциплін. У віртуальних університетах необхідно особливо ретельно відслідковувати стандарти тестування і оцінювання.

Міжнародні дослідження якості вищої освіти засвідчують, що показники якості вищої освіти України є доволі неоднорідними. З одного боку за кількісним показником – охоплення вищою освітою – Україна перебуває в числі перших 10–15 країн світу. Доволі високі показники має математична і природнича освіта – Україна посідає тут місце не нижче 50-го. За якістю освіти з менеджменту місце України коливається біля сотого [9].

Міжнародна асоціація IAOP (International Association of Outsourcing professionals) опублікувала щорічний рейтинг кращих світових аутсорсерів та постачальників ІТ-послуг. У цьому році в рейтингу представлені 17 ІТ-компаній з офісами в Україні, як кращі постачальники послуг аутсорсингу. Асоціацією IAOP було складено перелік кращих ІТ компаній із тих, які вже неодноразово фігурували у попередніх списках за 10 років. Intellias обрано одним із провідних фахівців аутсорсингу, які попередньо зарекомендували себе у рейтингу Global Outsourcing 100. У топ-100 кращих аутсорсерів увійшли: EPAM, Ciklum, ELEKS, Luxoft, N-iX, Miratech, Intetics, SoftServe, Softjourn, Sigma Software, TEAM International Services, Softengi та Program-Ace. При цьому слід зазначити, що кількість українських компаній в цьому рейтингу за останній час невпинно зростає [10].

У зв'язку з цим, особливо великого значення набуває впровадження для підготовки ІТ фахівців дуальної форми навчання. На сьогодні у Німеччині діють 1563 програми дуального навчання. Найбільше їх в інженерних – 39%, та в економічних – 32% спеціальностях. Охочих одночасно вчитися і працювати багато: у Німеччині на одне місце близько 80 претендентів. Кожна п'ята компанія вчить студентів на виробництві, готуючи для себе майбутні кадри. Досвід Німеччини широко поширюється на інші країни. За дуальною формою зараз навчаються в Канаді, Австрії, Швейцарії та в багатьох інших розвинутих державах. Там близько половини усіх студентів користуються саме такою формою навчання. Такий студент-стажист повноцінно виконує свої обов'язки, отримує стипендію від компанії, наближену до зарплатні.

Застосування дуальної форми навчання для підготовки ІТ фахівців без сумніву є прогресивним кроком в удосконаленні організації навчального процесу. Вона передбачає

можливість проведення лекційних занять в університетських аудиторіях, а виконання практичних, лабораторних робіт та курсових проєктів – в компанії. Компанії при цьому можуть активно впливати на зміст начальних планів, формувати розклад занять а також організувати навчання за інтегрованими планами. Завдяки дуальній формі навчання студенти отримують сертифікати, які підтверджують їхні навички. І це вже не просто диплом, об'єктивність якого роботодавці часто ставлять під сумнів. Сертифікат означає успішний результат кваліфікаційних тестів корпорації і доводить, що фахівець дійсно отримав необхідні компетенції.

Слід зазначити, що на даний час важко оцінити можливі негативні наслідки застосування цієї форми навчання, яка тільки починає впроваджуватися. При цьому, наслідків не тільки для студентів, а і для самих університетів та науково-педагогічних працівників, які утворюють інтелектуальне середовище університету, його потенціал. Це питання потребує часу та додаткових досліджень, які на нашу думку, необхідно обов'язково здійснити перед використанням дуальної форми навчання.

Висновки. Результати дослідження показали, що в Україні розвиток «online–освіти» знаходиться на початковій стадії запровадження. Дистанційна освіта впроваджується поряд з традиційною освітою. Заклади вищої освіти України запроваджують паралельне використання дистанційної освіти, з метою залучення більшої кількості студентів та напрацювання досвіду роботи з новітніми інформаційними технологіями для подальшого повного переходу на дистанційну систему навчання в рамках організації «віртуальних online-університетів».

Трансформація традиційних форм та методів навчання в університетській освіті вже демонструє процес поступових еволюційних перетворень, пов'язаних з скороченням денної, вечірньої та заочної форм навчання і впровадженням дистанційної та дуальної освіти. В першу чергу це буде стосуватися підготовки фахівців ІТ і ІКТ спеціальностей, потреба в яких на ринку праці за останні часи значно зросла.

Проте, на нашу думку, класичний університет має орієнтуватись на денну форму навчання, принаймні, під час здобуття освітнього ступеня «бакалавр», що є основним чинником забезпечення якісної, фундаментальної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Rothblatt Sh. The future isn't waiting // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. 233 p.
2. Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. 233 p.
3. Barnett R. A Will to Learn: Being a Student in an Age of Uncertainty. New York: McGraw-Hill. 2007. 213 p.
4. Wheelahan L. Accessing knowledge in the university of the future: Lessons from Australia // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. pp. 39-50.
5. Nixon J. Universities and the common good // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities.-New York and London: Rutledge. 2012. p.141-152.
6. Standaert N. Towards a Networked University. // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. pp. 87 – 100.
7. Michael A. Knowledge Socialism: Intellectual Commons and Openness in the University // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. pp. 187–200.
8. Masschelein J. The University: A Public Issue // Barnett R. (ed.) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge. 2012. p. 165-177.
9. Description of the indexes. Competitive Ukraine. URL: www.feg.org.ua/ua/cms/opisanie_indeksov.html

10. 17 Ukrainian outsourcing companies were among the top 100 in the world. URL: <https://dou.ua/board/news/outsourcing-top-100-2019>.

REFERENCES

1. Rothblatt, Sh. (2012) The future isn't waiting. (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
2. Barnett, R. (ed.) (2012) The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
3. Barnett, R. (2007) A Will to Learn: Being a Student in an Age of Uncertainty. New York: McGraw-Hill.
4. Wheelahan, L. (2012) Accessing knowledge in the university of the future: Lessons from Australia (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
5. Nixon, J. (2012) Universities and the common good (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities.-New York and London: Rutledge.
6. Standaert, N. (2012) Towards a Networked University. (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
7. Michael, A. P (2012) Knowledge Socialism: Intellectual Commons and Openness in the University (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
8. Masschelein, J. (2012) The University: A Public Issue (ed. By Barnett R.). The Future University: Ideas and Possibilities. New York and London: Rutledge.
9. Description of the indexes. Competitive Ukraine. URL: www.feg.org.ua/ua/cms/opisanie_indeksov.html.
10. 17 Ukrainian outsourcing companies were among the top 100 in the world. URL: <https://dou.ua/board/news/outsourcing-top-100-2019>.

ГНИДЕНКО НИКОЛАЙ ПЕТРОВИЧ, ИЛЬИН ОЛЕГ АЛЕКСАНДРОВИЧ, ПРОКОПОВ СЕРГЕЙ ВАСИЛЬЕВИЧ. ТРАНСФОРМАЦИЯ ТРАДИЦИОННЫХ ФОРМ И МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ. В статье рассмотрены основные тенденции трансформации традиционных форм и методов обучения университетского образования. Проанализированы возможности использования системы «открытого обучения» и развития в Украине сети виртуальных университетов и колледжей, применение дуальной формы обучения для подготовки будущих IT специалистов.

Ключевые слова: аккредитация, виртуальный университет, виртуальный колледж, глобализация, гипермодернизм, дуальная форма обучения, инновации, компьютерные технологии, мультиобучение, обучение частичного времени, супермобильность, трансформация традиционных форм и методов обучения, распределенные учебные планы, университетское образование.

HNIDENKO MYKOLA, ILYIN OLEH, PROKOPOV SERHII. TRANSFORMATION OF THE TRADITIONAL FORMS AND METHODS OF TEACHING OF UNIVERSITY EDUCATION. The article describes the main trends in the transformation of traditional forms and methods of training of university education. The possibilities of the use of "open learning" system and development in Ukraine network of virtual universities and colleges. The use of dual forms of training to prepare for future IT professionals.

Keywords: *accreditation, Virtual University, Virtual College, globalization, hypermodernizm, dual form of education, innovation, computer technology, multi training, training partial time, supermobile, the transformation of traditional forms and method of training, distributed curricula, university education.*